

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:37

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1 OCH 2

Varamon vid Vättern

Utredning inom fastigheterna Varamobaden 1:68, Fingersvampen 11
samt Agneshög 3:1, Motala socken och kommun, Östergötland

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2014:37
ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1 OCH 2

Varamon vid Vättern

Utredning inom fastigheterna Varamobaden 1:68, Fingersvampen 11
samt Agneshög 3:1, Motala socken och kommun, Östergötland

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2014 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2014:37

Författare Leif Karlenby

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

Omslagsfoto Utsikt över område 3. Foto från väster av Leif Karlenby.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_140001.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	6
Topografi och fornlämningsmiljö.....	6
Syfte och frågeställningar.....	6
Metod och genomförande.....	7
Resultat	8
Resultat av kart- och arkivstudier	8
Resultat av fältinventering.....	9
Resultat av utredningsgrävning	10
<i>Områdets geologiska förutsättningar</i>	<i>10</i>
<i>De arkeologiska resultaten.....</i>	<i>10</i>
<i>Område 1</i>	<i>10</i>
<i>Område 2</i>	<i>13</i>
<i>Område 3</i>	<i>14</i>
<i>Fynd.....</i>	<i>15</i>
Tolkning.....	15
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	17
Referenser	18
Administrativa uppgifter	19
Bilagor.....	20
Bilaga 1. Schaktlista	
Bilaga 2. Anläggningslista	

Figur 1. Karta över trakten kring Motala med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en röd prick.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland utfört en arkeologisk utredning i två etapper. Utredningen har skett i form av inventeringar, kart- och arkivstudier samt sökschaktsgrävning i Motala kommun. Avsikten var att fastställa om planerad exploatering inom fastigheterna Varamobaden 1:68, Fingersvampen 11 samt Agneshög 3:1 berör fornlämningar på platsen.

Utredningsområdet uppgick sammanlagt till cirka 145 000 kvadratmeter och var beläget i den västra delen av Motala stad.

Efter inventeringen framgick att det inte fanns några lämningar som var synliga ovan mark. Möjliga boplatslägen identifierades inom alla tre områden.

Vid utredningsgrävningen grävdes sammanlagt 101 schakt fördelade på de tre områdena. I schakten påträffades sammanlagt 21 anläggningar.

Inom område 1 framkom tretton anläggningar. Endast två skadade härdar (kolfläckar) bedömdes kunna vara fornlämningar och kan knytas till flera fynd av enskilda härdar i närområdet. Övriga anläggningar innehöll matjord och recenta fynd. Flera gropar bedömdes vara spår efter borttagna stenar.

Inom område 2 framkom endast en mörkfärgning, som bedömdes ej vara fornlämning. Området har varit utsatt för markberedning i samband med anläggandet av bebyggelse, gräsmattor, fotbollsplan och parkering.

Inom område 3 framkom två härdar och ett kulturlager med en grop i den nordöstra delen. Kulturlagret innehöll recenta fynd och en av härdarna innehöll stenkol. I söder lokaliserades en mindre boplat bestående av tio överlagrade, diffusa anläggningar i ren sand. I en av anläggningarna påträffades ett tiotal skärvida stenar. Marken var i övrigt helt stenfri. Detta kan vara en boplat med hög ålder.

Inledning

Arkeologgruppen AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland utfört en arkeologisk utredning i två etapper. Utredningen genomfördes i form av inventeringar, kart- och arkivstudier samt sökschaktsgrävning i Motala kommun. Avsikten med den arkeologiska utredningen var att fastställa om planerad exploatering inom fastigheterna Varamobaden 1:68, Fingersvampen 11 samt Agneshög 3:1 berör fornlämningar på platsen.

Utredningen är beslutad i ett ärende, men bekostas av Motala kommun (område 1 och 3) och Motala missionsförsamling (område 2). Av praktiska och ekonomiska skäl har både fältarbete och rapportering skett gemensamt för de båda uppdragsgivarna.

Bakgrund och kulturmiljö

I området har under senare år omfattande byggnadsarbeten skett i samband med omläggning och nybyggnad av väg 50, med motorvägsstandard, rondeller och en bro över Motalaviken. I samband med detta ville kommunen förbereda marken inom fastigheterna Varamobaden 1:68 och Agneshög 3:1 för en utbyggnad i området. I samband med detta planerade Motala missionsförsamling för ett nytt församlingscentrum på sin fastighet Fingersvampen 11. Som en följd av detta har Länsstyrelsen begärt att de berörda fastigheterna skulle utredas arkeologiskt.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet uppgick sammanlagt till cirka 145 000 kvadratmeter och var beläget i den västra delen av Motala stad. De respektive delområdena var 55 000, 35 000 och 55 000 kvadratmeter stora (område 1, 2, 3). Marken bestod till största delen av åker- och hagmark med skogsmark i syd-sydvästra delen. Område 1 utgjordes i sin helhet av gammal åker. Delområde 2 bestod av skogsbevuxen parkmark, där stora tallar utgjorde den övervägande vegetationen. Vissa partier var slybevuxna, andra ytor var öppna gräsmark och parkering. Delområde 3 var gammal åkermark i öster med det i väster och norr täckes av sankmark. Enligt jordartskartan täcktes hela området av sand och sandig morän. Senare i nedanstående rapport (dels under de arkeologiska resultaten, dels i schaktbeskrivningarna) ges en noggrannare definition av lokala variationer i de geologiska förutsättningarna.

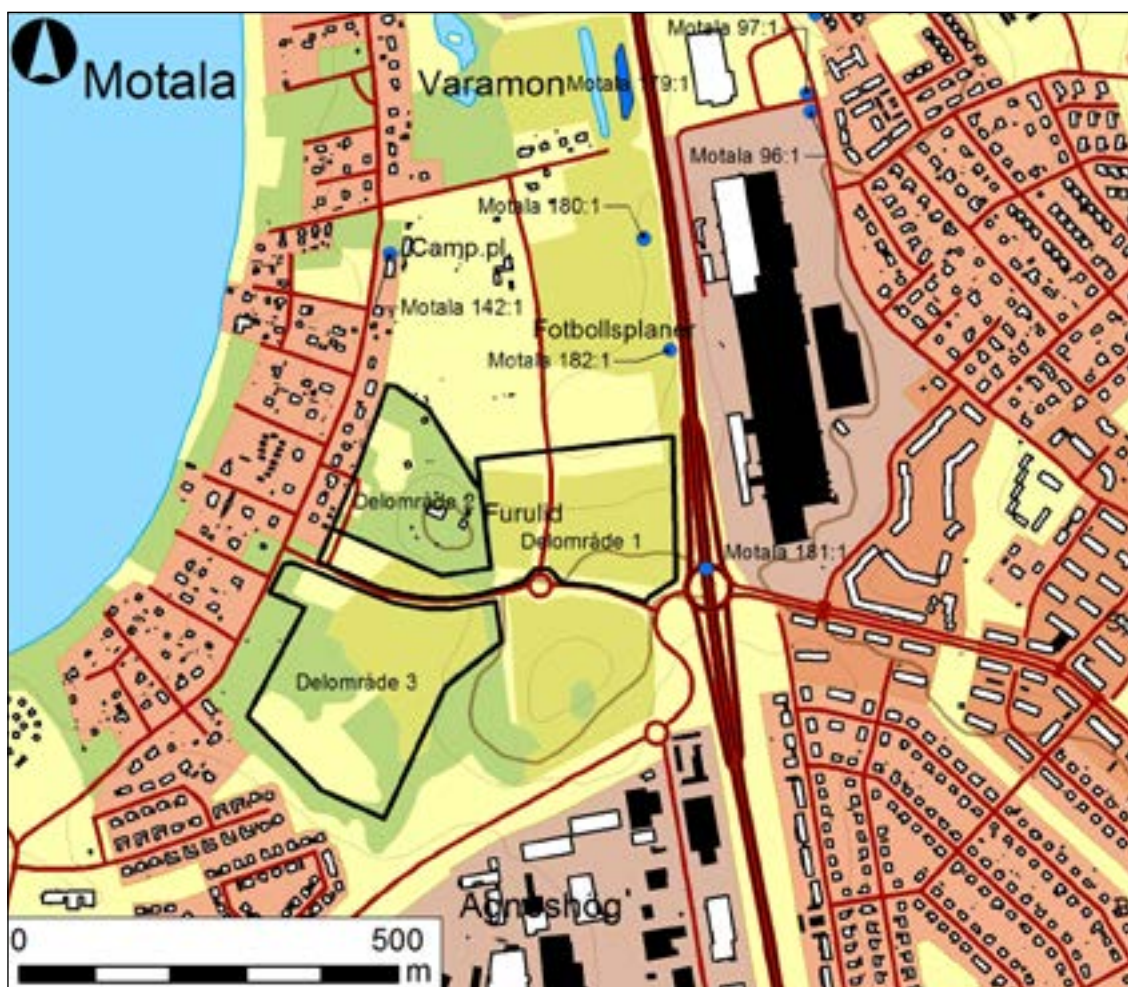
Inom utredningsområdet finns inga kända forn- eller kulturlämningar, även om det i närområdet har hittats både härdar och en boplatz (Motala 180:1, 181:1 och 182:1) daterade till bronsålder. Lösfynd i form av skafthålsyxor samt en flintyxor har också gjorts i närområdet.

Syfte och frågeställningar

Uppdraget innebar att utföra en arkeologisk utredning i två etapper. Etapp 1 omfattade kart- och arkivstudier samt fältinventering. Etapp 2 omfattade sökschaktsgrävning i enlighet med det kartmaterial som medföljde ärendet.

Syftet med utredningen var att:

- fastställa om fornlämningar berördes av den aktuella exploateringen.
- så långt som möjligt beskriva och avgränsa dessa, samt att skapa ett fullgott underlagsmaterial för en fortsatt besluts- och planeringsprocess.

Figur 2. Karta över Varamon och de tre fastigheterna aktuella för utredning, här benämnda utredningsområde 1, 2 respektive 3. Skala 1:10 000.

Den arkeologiska utredningen utgör främst ett beslutsunderlag för Länsstyrelsen, Motala Kommun och Motala missionsförsamling i det fortsatta planeringsarbetet. Därför har genomförandet och rapportens upplägg anpassats för detta.

Metod och genomförande

Kart- och arkivstudierna omfattade en genomgång av de digitala arkiven. Fornsök granskades i syfte att klarlägga den befintliga fornlämningsbilden i området. Vidare gjordes en kontroll av tidigare utredningar eller undersökningar i området. Lantmäteriets historiska kartmaterial på nätet som innefattar Rikets allmänna kartverk, Lantmäteristyrelsens kartarkiv samt Lantmäterimyndighetens kartarkiv har använts för att analysera det historiska kartmaterialet. Statens Historiska Museums fynddatabas har använts för att spå eventuella arkeologiska lösfynd i området. Under kapitlet Resultat redovisas endast de arkiv där information som har betydelse för utredningen framkommit.

Fältundersökningen inleddes med inventering för att okulärt besiktiga områdena, i syfte att hitta tidigare ej kända fornlämningar eller andra kulturlämningar ovan mark samt för att bedöma eventuella boplatzlägen som kunde bli aktuella för sökschaktsgrävning.

Resultat

Resultat kart- och arkivstudier

Området kring Varamon har fram till den precis genomförda utbyggnaden av väg 50 varit förhållandevis tom på fornlämningar. I Fornsök finns sedan tidigare två fyndplatser för stenåldersyxor, RAÄ Motala 142:1 och RAÄ Motala 298:1. Fyndplatsen RAÄ Motala 142:1 är belägen ett par hundra meter norr om utredningsområde 2 och består av fyndet av en tjocknackig flintyx. Fyndplatsen 298:1 är belägen ytterligare norrut och består av två skafthålsyxor, den ena är av grönsten och den andra av en mörk bergart. Båda hittades på 1930- och 1940-talen. Som med alla äldre fyndplatser är det inte det exakta läget för fyndet som är markerat i Fornsök, utan det ska snarare ses som att det är någonstans i närområdet av markeringen.

De övriga lämningar som finns i närområdet kommer huvudsakligen från den utredning som gjordes år 2009 inför utbyggnaden av väg 50. Vägen går i nordsydlig riktning direkt öster om utredningsområde 1. Vid utredningarna hittades ett antal ensamliggande härdar, RAÄ Motala 180:1, 181:1 och 182:1. I området kring den sista härden hittades även en del slagen kvarts. En boplatz hittades också vid utredningen, RAÄ Motala 179:1. Det ledde vidare till en arkeologisk förundersökning där man hittade en hårt sönderplöjd boplatz med diffusa lämningar i form av härdar, stolphål och gropar. I området fanns också inslag av moderna stolphål och gropar innehållande recent glas och porslin. De äldre lämningarna daterades till övergången mellan äldre och yngre bronsålder.

Den ensamliggande härden RAÄ Motala 181:1 hittades direkt öster om delområde 1. I den arkeologiska utredningsrapporten, där härden beskrivs, bedöms den av Tom Carlsson som typologiskt hörande till äldre järnålder (Carlsson 2003:14).

Enligt det äldre kartmaterialet har marken där utredningsområdena är belägna tillhört Bispotala från tidigt 1600-tal och framåt. Det finns ingen anledning att tro att ägoförhållandena skulle ha varit annorlunda under medeltiden. För en närmare utredning kring Bispotalas historia hänvisas till Lindberg 2013.

Utredningsområdena är belägna inom ägans nordligaste del, på utmark bestående av skog. Enligt 1684 års karta verkar det som att delområde 1 ligger i eller invid en mosse som sträcker sig i nordsydlig riktning genom utmarken (Lantmäteristyrelsens arkiv akt D71-8:1). På 1722 års karta finns ett par torp upptagna öster om utredningsområdena men det är inte troligt att deras ägor går in i utredningsområdet (Lantmäteristyrelsens arkiv akt D71-8:2).

Sammanfattningsvis kan sägas att utifrån arkiv- och kartstudierna är det troligast att endast förhistoriska lämningar kan förväntas. Utifrån fornlämningsbilden i området bör tyngdpunkten på de förhistoriska lämningarna ligga i sten- och bronsålder.

Resultat av fältinventering

Innan områdena utredningsgrävdes gjordes en okulär besiktning eller fältinventering av området. Större delen av utredningsytorna 1 och 3 var åker, där odling inte skett de senaste åren. Åkrarna var beväxta med meterhög gräsvegetation. Den västra och södra delen av område 3 var beväxt med tät björk- och tallskog.

Område 2 var i sin helhet beläget i parkliknande skog. Där fanns stora fullvuxna partier i de högre delarna och gräsmatta och tät slyskog i de lägre partierna.

Efter den okulära besiktningen framgick att det inte fanns några lämningar som var synliga ovan mark. Möjliga boplatsslägen identifierades inom alla tre områdena.

Inom område 1 fanns en plan yta i den södra, högre belägna delen som skulle kunna ha fungerat som boplatssläge. Mot denna tolkning talar att hela området ligger i en nordsluttning.

Område 2 bestod av en relativt markant höjd där både den plana toppen och en svagt sluttande plan yta på dess västra sida utgjorde bra boplatsslägen. Att toppen är plan kan delvis bero på att man berett marken inför anläggandet av församlingsgården.

Figur 3. Vy över den östra delen av område 1. Foto från söder av Leif Karlenby.

Område 3 sluttade svagt åt väster ned mot en våtmark. Hela denna yta kunde utgöra ett bra boplatssläge. I söder fanns en plan yta som omslöt av en låg moränrygg. Ytan anslöt på den norra sidan mot våtmarken. Detta var ett skyddat läge, som i gångna tider kan ha legat vid en lagun eller vik av Vättern.

Resultat av utredningsgrävning

Områdets geologiska förutsättningar

Utredningen var indelad i tre områden (område 1, 2 och 3). Dessa var belägna i det lätt kuperade området mellan väg 50 och Varamostranden. Marken i området bestod huvudsakligen av glaciala avlagringar.

I område 1 fanns i de högre, sydligt belägna delarna morän övergående i sand och mjäla. Längre ner i sluttningen övergick sanden och mjälan i glacial lera. I de lägsta partierna – som tidigare utgjort våtmark – fanns även postglacial lera.

Område 2 utgjordes av en moränhöjd som ansamlats kring en bergsklack, som i de högre lägena stack upp genom moränen. I de lägre partierna i områdets nordvästra del bestod materialet av glacial mjäla och lera. I områdets nordvästligaste del fanns ett igenfyllt vattenhål.

Område 3 hade ett liknande läge som område 1, men var vänt mot väster. Längs områdets östra del stack en moränås upp som följde längs områdets kant från norr till söder i en lång böj. Området startar i öster vid övergången mellan moränen och de åt väster allt mer fin-korniga, glaciala avlagringarna. Större delen av områdets västra del utgjordes av en idag utdikad våtmark, som tidigare kan ha utgjort en lagunliknande vik av Vättern. Än idag har området förmodligen varit tidvis översvämmat. Vegetationen är idag – förutom björk och asp – starkt präglad av våtväxer.

De arkeologiska resultaten

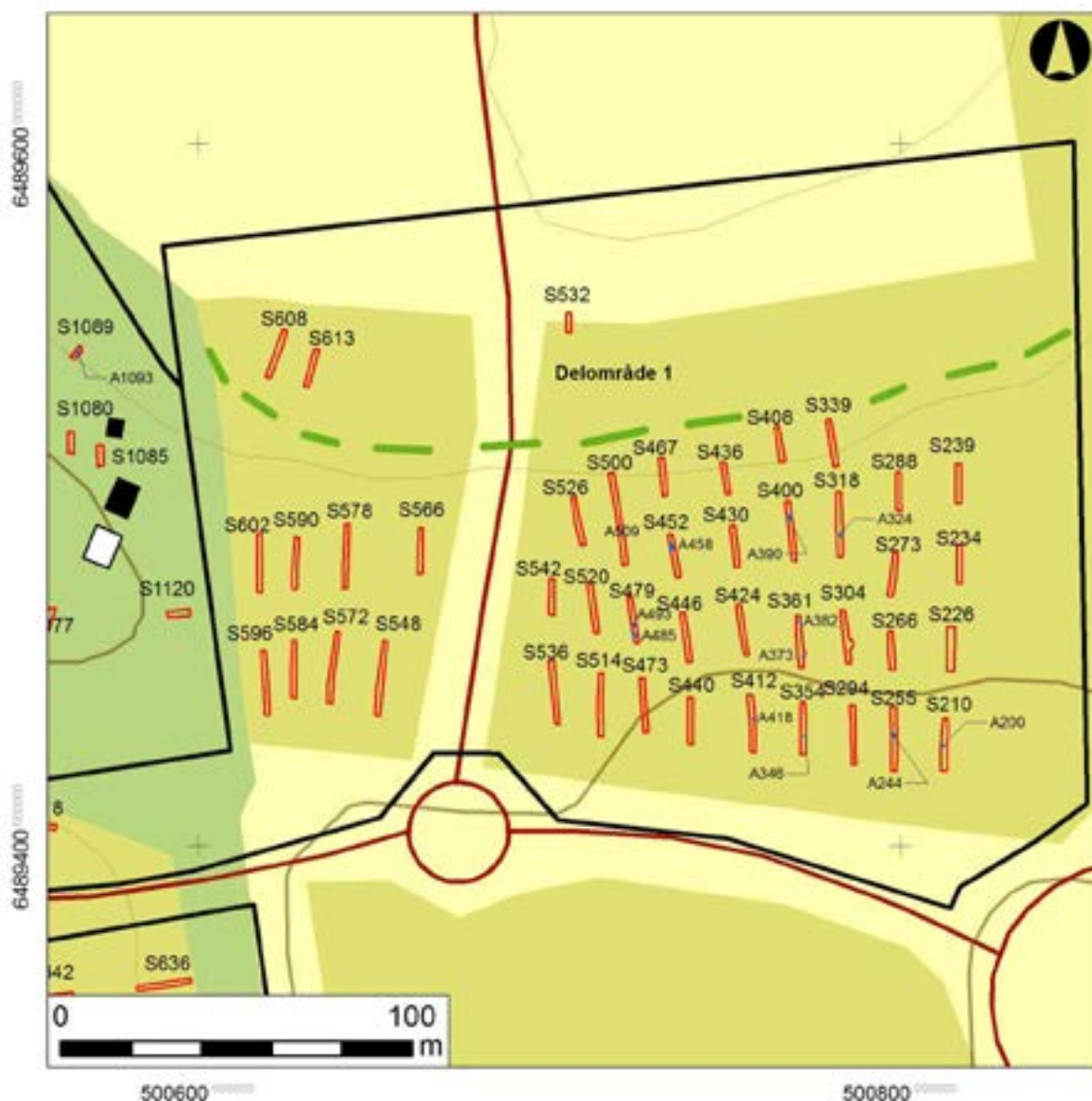
Sammanlagt grävdes 101 stycken schakt fördelade på de tre områdena enligt följande: 47 schakt inom område 1, 11 inom område 2 och 43 inom område 3. Schaktens längd varierade mellan 6 och 28 meter, schaktens bredd avgjordes av skopans bredd, som var 1,5 meter. Djupet var vanligen runt 0,3 meter, men varierade mellan 0,2 och 0,5 meter. Sammanlagt grävdes 1520 meter schakt med en sammanlagt yta av 2 280 kvadratmeter.

Område 1

Området var beläget i en nordsluttning och var cirka 55 000 kvadratmeter stort. I dess södra del fanns en nyanlagd väg med rondell som begränsade området åt detta håll. I norr avgränsades området mot två fotbollsplaner. Där fanns också en naturlig begränsning i form av en våtmark (idag utdikad). Tvärs över området har nyligen också anlagts en väg i nord-sydlig riktning.

De 47 schakten grävdes i nord-sydlig riktning för att följa områdets topografi. Marken sluttade mot norr. I tio av schakten påträffades anläggningar (13 stycken) i form av gropar och kolförekomster, möjligen rester efter härdar.

Groparna var runda eller något oregelbundna till formen, mellan 0,5 och 0,7 meter i diameter. De hade en fyllning som starkt påminde om matjorden som låg över, varför de sannolikt är sena och förmodligen

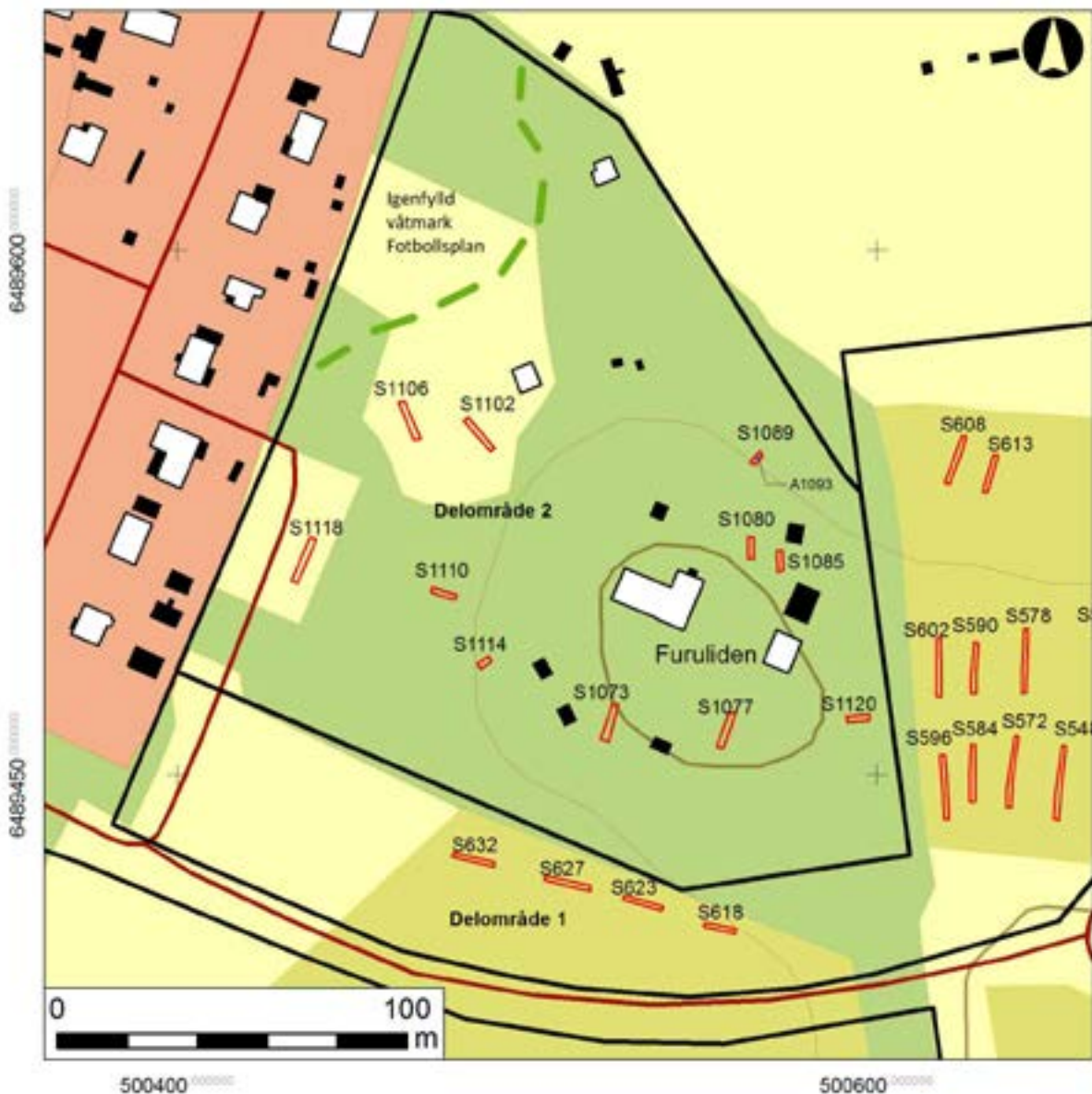

Figur 4. Plan över östra delen av område 1. Schakten är de röda rektanglarna och anläggningarna är blå. Den streckade gröna linjen markerar gränsen mot lägre belägna och sankta områden. Skala 1:2 000.

rör det sig om spår efter borttagna stenar. En anläggning undersöktes (A373), den var 0,3 meter djup och hade skålformad botten. Fyllningen var matjordsliknande. Det kom dock kol i botten.

De två förekomsterna av kol (A200 och A509) var oformliga och diffusa. De innehöll inte heller så mycket kol. Anläggningarna kan vara rester efter härdar som skadats av plöjning. De var 0,6–0,7 meter stora. Ingen av dem undersöktes varför eventuellt djup inte har noterats. I sammanhanget kan noteras att en härd påträffades i närheten vid undersökningar inför anläggandet av väg 50 (Nilsson 2011). Härdarna i området utgör förmodligen enskilda "arkeologiska händelser" i ett utmarksområde till mer omfattande förhistorisk bebyggelse.

I det stora hela var det tomt inom område 1. I öster var området skadat i samband med arbetena för väg 50, då det var uppenbart att man använt området för upplag av massor och att arbetsmaskiner kört omkring i området. I norr var området sankt och i ett parti (S532) fanns tjocka lager som hade en synnerligen obehaglig lukt. Kan lagren möjligen ha innehållit en avfallsgrop från Motala?

Figur 5. Plan över västra delen av område 1 och område 2. Schakten är de röda rektanglarna och anläggningarna är blå. Den streckade gröna linjen markerar gränsen mot lägre belägna och sankta områden. Skala 1:2 000.

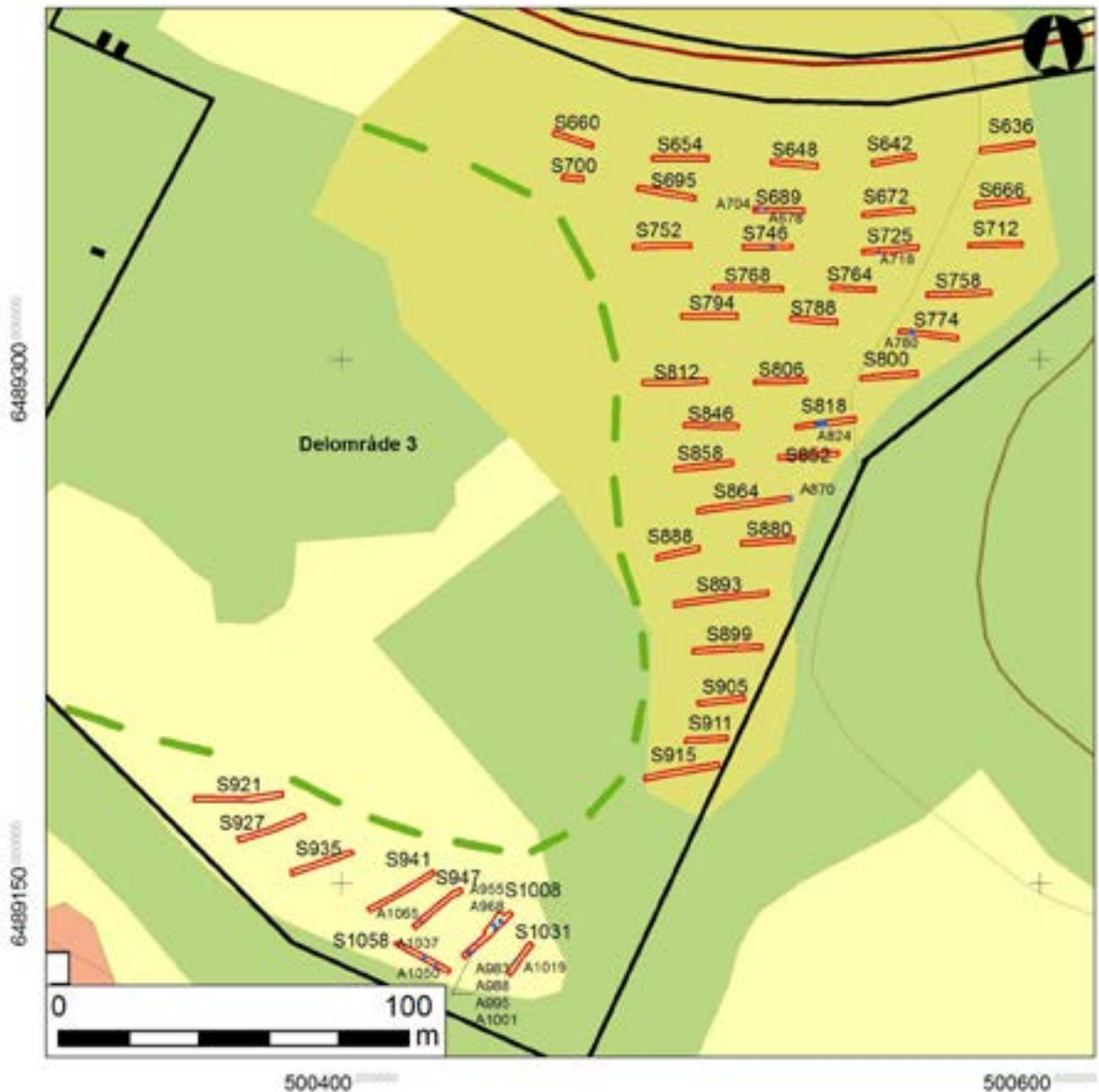
Figur 6 (t.h.). Plan över område 3. Schakten är de röda rektanglarna och anläggningarna är blå. Den streckade gröna linjen markerar gränsen mot lägre belägna och sankta områden. Skala 1:2 000.

Område 2

Området var beläget i nordväst, på och omkring en kulle som bestod av morän över en bergklack. Längre ned längs kullens sidor övergick marken till glacial sand, mjåla och lera. I nordväst fanns ett igenfyllt vattenhål. Området var 35 000 kvadratmeter stort.

Inom området fanns inga naturligt bra lägen, möjligen med undantag för en svagt sluttande gräsmatta ned mot en anlagd fotbollsplan i nordväst. Trädgårdsmarken i området var emellertid relativt omdanad i samband med anläggandet av gräsmattor, fotbollsplan och parkering.

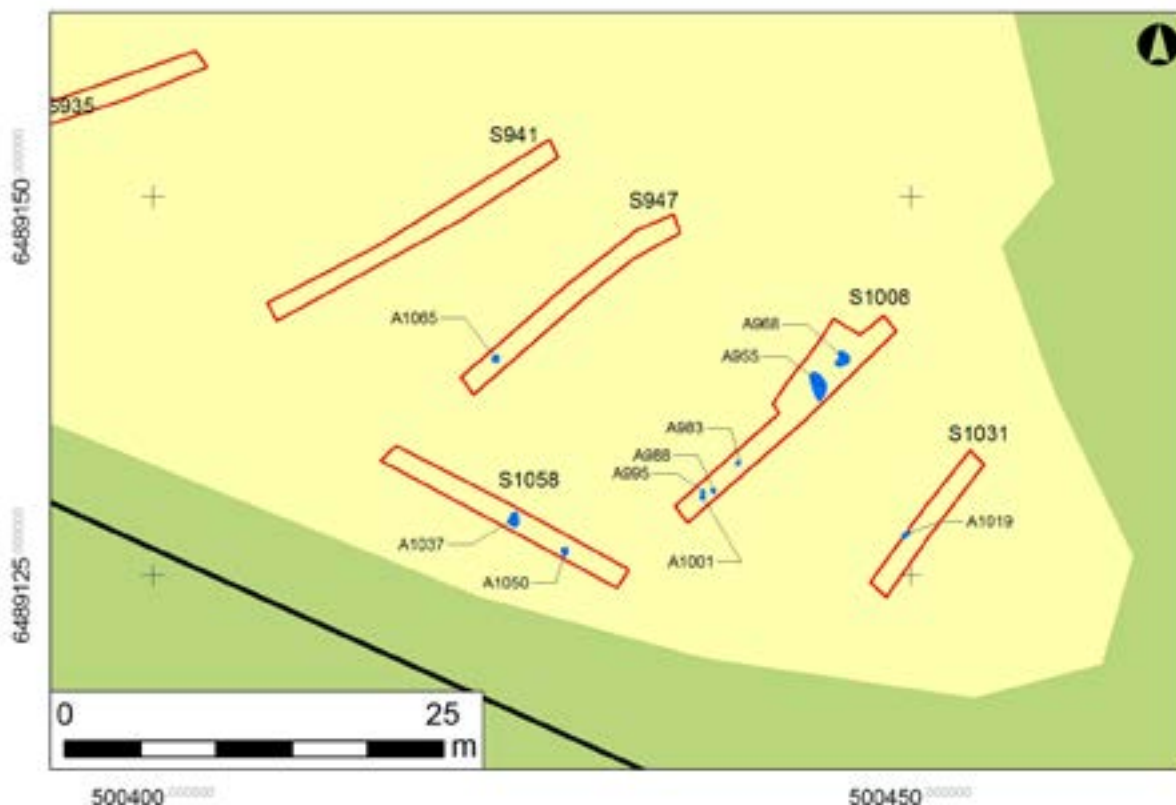
I de elva schakten påträffades inga fornlämningar. Endast en mörkfärgning registrerades, men det var inte möjligt att säkert fastställa om det rörde sig om en anläggning eller om en helt naturlig färgning.

Område 3

Området låg i sydväst och var 55 000 kvadratmeter stort. Det var det överlägset största området, men på grund av att en stor del av området var sankmark eller före detta våtmark (som även om det i dag är utdikad tidvis översvämmas med vatten) gick merparten av de västra delarna av området bort som intressant för en utredningsgrävning. Sammanlagt grävdes 43 schakt i de östra och södra delarna.

I öster påträffades en härd, ett kulturlager med en grop samt ett stolphål i sluttningen ned från moränåsen mot våtmarken. Endast härden föreföll kunna vara en fornlämning. Denna typ av anläggningar kan vanligen dateras till äldre järnålder och förekommer då ofta i utkanten av boplatser eller i mer särpräglade utmarkslägen. Liknande härdar har påträffats på flera ställen i närheten (Nilsson 2011) och ett par kolfläckar på område 1 kan vara rester efter dylika anläggningar. Ett ^{14}C -prov togs och skickades för analys till Beta Analytic i Florida, USA. Tyvärr fanns inte tillräckligt med kol i provet för analys.

Figur 7. Detaljplan över den lilla boplatsen längst i söder. Skala 1:500.

I söder, i skydd av moränåsen som sträckte sig runt området, påträffades 10 stycken anläggningar i schakt 947, 1008, 1031 och 1058. Dessa var diffusa mörkfärgningar, till viss del med en oregelbunden och inte alldeles tydlig utbredning. De innehöll svart till gråsvart och brun, lätt humös sand, som i kornstorlek inte skiljde sig från omgivande naturlig sand. Ytan som anläggningarna påträffades inom var knappt 1 000 kvadratmeter stor.

Anläggningarna påträffades under ett upp till 0,10 meter tjockt sandlager som föreföll bestå av steril sand. Möjligen kan det röra sig om anläggningar som har översandats vid någon tillfällig transgression av Vättern. Eventuellt kan anläggningarna också ha urlakats i de övre skikten, så att färgningar av kulturjorden inte uppträder förrän någon decimeter ner. Sammantaget tyder mycket på att anläggningarna har en hög ålder.

Iakttagbart kol saknades i anläggningarna. I en av dem fanns dock ganska rikligt med kol. Detta kol bedömdes vara mycket osäkert vad gällde kontext och ansågs därför inte lämpligt för datering på detta stadium.

Fynd

Fynden som påträffades i schakten och anläggningarna var alla av recent karaktär. Det rörde sig om 1800-talskeramik, fönsterglas och tegel. Inga fynd tillvaratogs eller sparades.

Tolkning

Området har under iakttagbar historisk tid legat i utkanten av bebyggelsen till Motala och byarna därkring. Enstaka torp är kända i närheten och ett par lösfynd av stenålderskaraktär har påträffats i området. En bronsåldersboplats har undersökts några kilometer norrut (Nilsson 2011).

Större delen av ytan som berörs av de tre utredningsområdena är helt fritt från fornlämningar. Det fåtal anläggningar som framkom i den östra delen av område 1 kan förklaras som antingen spår av borttagna stenar eller som enstaka härdar. En sådan har påträffats vid undersökningar strax intill rondellen vid väg 50 (Carlsson 2003). En härd påträffades inom norra delen av område 3. Ytterligare ensamliggande härdar finns registrerade i samband med arbetena för väg 50 (Nilsson 2011). Denna typ av anläggningar förekommer under äldre järnålder ofta i utkanten av boplatser, men påträffas ofta också i mer avskilda lägen. Anläggningarna från område 1 och 3 samt de tidigare härdarna torde tillhöra den senare kategorien.

Den ensamma härden som påträffades inom område 3 provtogs på kol och skickades för datering till Beta Analytic i Florida, USA. Tyvärr innehöll provet inte tillräckligt med kol för att en analys skulle kunna genomföras.

Figur 8. Kajsa Andreasson mäter in de diffusa anläggningarna i södra delen av område 3. De var överlagrade av sand och deras diffusa karaktär kan bero på hög ålder eller urlakning. I en av anläggningarna (som syns bakom Kajsa) låg ett tiotal skärviga stenar. I övrigt var marken helt stenfri. Foto från nordost av Leif Karlenby.

De borttagna stenarna hör sannolikt i hop med odlingen i området, vilket en mängd upplagda odlingsrösen och stenvallar vittnar om. Dessa är relativt sentida, då de inte är övertorvade. Fyllningen i groparna som påträffades i område 1 var alla fyllda med ett material som huvudsakligen bestod av matjord.

Hela område 1 och område 2 samt större delen av område 3 har inte lämnat några spår efter bebyggelse eller annan historisk eller förhistorisk aktivitet som kan vara av antikvariskt intresse.

I den sydöstra delen av område 3, strax norr om en låg grusås som omsluter ytan på östra och södra sidan påträffades ett antal diffusa anläggningar som möjligen kan utgöra spår efter en bosättning av förhistorisk karaktär. Den var delvis överlagrad av sand – eller om den urlakats i sitt övre skikt – och kan ha en hög ålder. Ytan är begränsad till några hundra kvadratmeter, men platsen ligger väl placerad i skydd bakom åsryggen invid en liten lagun. Genom landhöjningen (på grund av att Vättern tippar mot söder) har platsen idag ett läge 100 meter från stranden, men tidigare har här funnits en vattenspegel som haft direktkontakt med sjön.

Platsen har inte daterats med ^{14}C -analys, då inget synligt kol påträffades i anläggningarna som bedömdes ha en säker kontext. Ytan bör inför en fortsatt exploatering förundersökas och dateras.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Uppdraget innebar att utföra en arkeologisk utredning i två etapper. Syftet med utredningen var att:

- fastställa om fornlämningar berördes av den aktuella exploateringen.
- så långt som möjligt beskriva och avgränsa dessa, samt att skapa ett fullgott underlagsmaterial för en fortsatt besluts- och planeringsprocess.

Utredningen kunde fastställa om och i vilken utsträckning fornlämning fanns inom utredningsområdet och har beskrivit dessa samt avgränsat dem så gott det låter sig göra. Resultaten kan alltså fungera som underlag i fortsatt besluts- och planeringsprocess. Arkeologgruppen hävdar därför att resultaten motsvarar vad som efterfrågades i undersökningsplanen.

Referenser

Tryckta källor

- Carlsson, T. 2003. Arkeologisk utredning etapp 2. *Skepparpinan, RV 50 och väg 1088*. Motala socken, Motala kommun, Östergötland. Riksantikvarieämbetet, UV Öst, rapport 2003:10.
- Lindberg, S. 2013. Arkeologisk förundersökning. *Vägen till Varan. Drottninggatans föregångare och boplatzlämningar i närheten*. Östergötland, Motala kommun, Motala stad, Fastigheten 1:11, RAÄ 183, 184, 185. Riksantikvarieämbetet, UV Öst rapport 2013:48.
- Nilsson, P. 2011. Arkeologisk förundersökning. *Bronsålder vid Varamon*. Inför utbyggnad av Riksväg 32/50, RAÄ 179, förhistorisk boplatz, Varamon 1:13, Motala stad och kommun, Östergötlands län. Riksantikvarieämbetet UV Öst, rapport 2011:20.

Otryckta källor

Kartor

- Ekonomiska kartan. 1948. Rikets allmänna kartverk, akt J133-8F8a.
- Häradsekonomiska kartan Motala 1868-77. Rikets allmänna kartverk akt J112-54-20.
- Bispmotala 1-2. 1684. Ägomätning. Lantmäteristyrelsens arkiv akt D71-8:1.
- Bispmotala nr 1-2, 1722. Ägomätning. Lantmäteristyrelsens arkiv akt D71-8:2.

Administrativa uppgifter

Landskap: Östergötland
Län: Östergötlands län
Kommun: Motala kommun
Socken: Motala socken
Fastighet: Varamobaden 1:68, Agneshög 3:1, Fingersvampen 11

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2014_27
Länsstyrelsens diarienummer: 431-5904-14
Projektnr: 2014_27, 2014_37
Fornlämningsnr: —

Projektledning:

Leif Karlenby, Kajsa Andreasson

Personal:

Leif Karlenby, Kajsa Andreasson, Johnny Rönngren

Undersökningstid: 2014-09-08 till 2014-09-18

Exploateringsyta: 55 000 m², 35 000 m², 55 000 m²

Undersökt yta: 2 280 m², 1 520 löpmeter

Läge: X6489700, Y500600

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 1. Schaktlista

Område 1

Västra sidan av vägen:

S210

14x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, omrörd matjord överst, sannolikt dumpat på ytan vid bygget av rondell och väg 50. Möjligen har det ursprungliga matjordsskiktet avlägsnats i samband med vägbygget. Mörk fläck med kol (A200). Glacial lera i botten.

S226

12x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, omrörd matjord överst, sannolikt dumpat på ytan vid bygget av rondell och väg 50. Möjligen har det ursprungliga matjordsskiktet avlägsnats i samband med vägbygget. Två parallella mörkfärgningar skär schaktet, sannolikt dumperspår. Under detta glacial lera.

S234

12x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, omrörd matjord överst, sannolikt dumpat på ytan vid bygget av rondell och väg 50. Möjligen har det ursprungliga matjordsskiktet avlägsnats i samband med vägbygget.

S239

12x1,5 meter stort, upp till 0,4 meter djupt. Inget ursprungligt matjordslager i norra delen. Mängder av lera har förts på (från vägbygge) med minst 0,4 meters tjocklek. Matjorden förefaller avlägsnad och området jämnats ut med påförd lera.

S255

20x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, överst matjord, därunder glacial mjäla och sand. I schaktet fanns en anläggning (A244), recent grop

S266

12x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, överst matjord, därunder glacial mjäla och sand.

S273

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, överst matjord, därunder varvig glacial lera, i grå och ljusbruna band. Större stenblock i schaktet.

S288

12x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, överst matjord, därunder varvig glacial sand omväxlande med lera.

S294

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, överst matjord, därunder grusig, sandig morän med inslag av mjäla.

S304

8x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, överst matjord, därunder grusig, sandig morän med inslag av mjäla.

S318

18x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Matjord över glacial lera och mjäla. I norra delen ett stråk med sten inblandad i leran, dock naturligt. I schaktet fanns A324 och A332, två gropar med matjordsfyllning. Recenta.

S339

14x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över glacial, moig sand.

S354

16x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över sandig silt. I schaktet fanns A346, en grop.

S361

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över mjäla. I schakt fanns A373, en grop.

S400

16x1,5 meter stort, 0,2-0,4 meter djupt. I övre del (söder) fanns blålera (dock troligt glacial) som övergick i sandig morän, som i sin tur går över i sand (norr). I norra delen av schaktet fanns A390, en recent grop.

S408

10x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S412

16x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt. Matjord över sandig mjäla med någon grusighet. I schakt fanns A418, en grop.

S424

14x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över silt, i norra delen grusigt material.

S430

12x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över glacial lera.

S436

10x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över lerig mjäla.

S440

14x1,5 meter stort, 0,3-0,5 meter djupt, matjord över sand ett parti är grusigare.

S446

14x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över lera (väldigt lerig lera i den norra delen).

S452

12x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över lera. Mitt i schaktet fanns A458, en grop.

S467

10x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över mjäla.

S473

16x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt, matjord över mjäla.

S479

14x1,5 meter stort, 0,2-0,4 meter djupt, matjord över lera. I norr fanns tunt jordskikt. Två gropar, förmodligen stenlyft, A485, A493.

S500

26x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över lera och mjäla, ställvis en del 0,1-0,2 meter stora sten. Naturlig förekomst. I schakt fanns en anläggning, A509 en kolfläck.

S514

18x1,5 meter stort, 0,2-0,4 meter djupt, matjord över grusig sand. Grop efter borttaget stenblock ej inmätt.

S520

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över glacial lera.

S526

14x1,5 meter stort, 0,3-0,5 meter djupt, matjord över postglacial lera.

S532

6x1,5 meter stort, 0,8 meter djupt, matjord (väldigt grusig) över grå glacial postlera.

S536

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial mjäla.

S542

10x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Matjord (väldigt grusig) över glacial lera.

Östra sidan om vägen:

S548

22x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över glacial mjäla/lera. I norra delen av schaktet fanns grusig morän.

S566

14x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, matjord över glacial lera, rikligt inslag av sten under 0,1 meter.

S572

20x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, matjord över glacial lera.

S578

18x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt, matjord över glacial lera, riklig förekomst av sten i ytan mindre än 0,10 meter.

S584

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial lera/mjäla med rikligt inslag av grus (0,01-0,05 meter).

S590

28x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial, sandig mjäla.

S596

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial lera/mjäla med enstaka inslag av sten.

S602

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial lera/mjäla med enstaka inslag av sten.

S608

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial lera/mjäla med enstaka inslag av sten.

S613

10x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, matjord över glacial lera/mjäla med enstaka inslag av sten.

S618

10x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över sandig mjäla, visst inslag av grus och sten. Stenhårt packat matjordslager.

S623

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över sandig mjäla, visst inslag av grus och sten. Stenhårt packat matjordslager.

S627

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över sandig mjäla, visst inslag av grus och sten. Stenhårt packat matjordslager.

S632

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt, matjord över sandig mjäla, visst inslag av grus och sten. Stenhårt packat matjordslager.

Område 2

S1073

10x1,5 meter stort, 0,2 meter djupt. Grässvål 0,05 meter, därunder moränsand, mängd med moränstenar.

S1077

10x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Schaktet placerat i svag slänt mot öster. Yt-skiktet bestod av kvistar, löv och rötter (0,05 meter). Därunder sandig morän med inslag av mindre stenar.

S1080

6x1,5 meter, 0,3 meter djupt. Grävt i gräsmatta, svag sluttning mot norr. Överst var grässvål 0,05 meter, därunder ett 0,1 meter tjockt matjordsskikt, därunder stenig och sandig morän.

S1085

6x1,5 meter, 0,4 meter djupt. Överst grässvål 0,05 meter, därunder påförd jord och sten. Underst morän.

S1089

4x1,5 meter stort, 0,4 meter djupt. Schaktet grävdes i hasselskog norr om camping-byggnaden. Överst torv på stembunden (morän) mark. I schaktet fanns A1093, en eventuell ränna.

S1102

11x1,5 meter, 0,2 meter djupt. Grässvål 0,05 meter, matjord 0,1 meter, därunder morän.

S1106

11x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt, placerat i slänt mot fotbollsplanen. Överst var grässvål 0,05 meter Därunder olika stråk med morän, sand, fin sand, grus med rund sten.

S1110

7x1,5 meter stort, 0,7 meter djupt. Överst var grässvål 0,05 meter, därefter 0,4 meter påförd matjord, ett cirka 0,1 meter tjockt lager med upp till 0,1 meter sten, därunder steril lera.

S1114

4x1,5 meter stort, 0,25 meter djupt. Placerat i slänt mot väster. Överst 0,05 meter grässvål, därunder morän.

S1118

13x1,5 meter, 0,6 meter djupt, grävd på en parkeringsplats. Överst var anlagd parkering bestående av 0,2 meter grus, i östra delen övergick denna i ett kulturlager (matjordslager) 0,15 meter tjockt. Underst fanns blå lera med en del sten. Kan vara postglacial. Kulturlagret luktade starkt av svavel och innehöll smått kol och modernt glas.

Område 3

S636

16x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S642

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S648

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S654

18x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S660

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över lera. Nedanför detta schakt har marken varit (är) sank.

S666

16x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S672

16x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand, inslag av morän.

S689

16x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand. I schaktet fanns anläggning A678, en härd, samt en grop A704.

S695

18x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över mjäla.

S700

6x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över lera. I området har grävts 0,3 meter breda "diken"? Med 0,3 meters avstånd (Täckdiken?, marken är ursprungligen sank).

S712

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S725

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand. I schaktet fanns en anläggning, ett möjligt stolphål (A718).

S746

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand. I schaktet fanns en anläggning A731, en recent grop.

S752

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över silt.

S758

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över siltig morän.

S764

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sandig silt.

S768

20x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sandig silt.

S774

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand. A780, grop i schaktet.

S788

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över lerig silt, moränstråk.

S794

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand.

S800

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand och silt.

S806

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand och silt.

S812

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över silt.

S818

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sandig silt. I halva schaktet 0,2 meter djupt kulturlager (A824). Innehöll dock stenkol (och ben). Recent.

S846

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över mjåla.

S852

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sandig morän.

S858

18x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över mjäla.

S864

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över mjäla. En anläggning (A870), en härd. Fynd av spik (recent).

S880

16x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över mjäla. Över hela schaktet fanns ett tunt skikt med fläckvis förekomst av kol. Ej anläggning.

S888

14x1,5 meter stort, 0,3 meter djupt. Matjord över sand. I västra delen djupa (recenta) plogspår.

S893

28x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Matjord över sand.

S899

20x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Matjord över sand. Stort täckdike i öster, många djupa plogspår i väster.

S905

14x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Matjord över sand. Plogspår i väster.

S911

14x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Mycket myllig och mörkbrun matjord över sand. Mycket kraftiga plogspår.

S915

22x1,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Mycket myllig och mörk matjord över fin sand.

S921

26x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Mycket sandig och myllig matjord över fin sand. Helt stenfritt!

S927

22x1,5 meter stort, 0,4-0,5 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand.

S935

18x1,5 meter stort, 0,3-0,5 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand.

S941

22x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand.

Schakt som innehåller spår av mindre boplats:

S947

18x1,5 meter stort, 0,3-0,4 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand. I schaktet fanns en anläggning (A1065).

S1008

20x1,5-3,5 meter stort, 0,2-0,3 meter djupt. Matjord över sand. I schaktet fanns sex anläggningar (A955, A968, A983, A988, A995, A1001).

S1031

12x1,5 meter stort, 0,4-0,5 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand. I schaktet fanns en ränna (A1019).

S1058

18x1,5 meter stort, 0,4-0,5 meter djupt. Mycket sandig och humös matjord över sand. I schaktet fanns två anläggningar (A1037, A1050).

Bilaga 2. Anläggningslista

Område 1

A200

Kolfläck. Kan vara rester av härd eller spår efter vägbygget i närheten.

A244

Grop. 0,70 m i diameter. Några stenar 0,10-0,20 meter stora. Svagt gråfärgad, sandig mjäla.

A324

Grop. 0,80 meter längs schaktets kant, 0,50 meter in i schakt. Fyllning av mörk jord, något matjordsliknande. 0,10 meter stora stenar.

A332

Grop. 0,30 meter i diameter. Samma fyllning som i A324, dock endast en enstaka sten.

A346

Grop. 0,5 meter i diameter. Grå silt med kolinslag.

A373

Grop. 0,60x0,40 meter stor och 0,30 meter djup. Fylld med kulturjord? Kol mot botten. Anläggningen hade skålformad botten.

A382

Grop. 0,5 meter i diameter. Fyllning av gråaktig mot brun kulturjord. Något matjordsaktig.

A390

Grop. 1,5 meter stor. Recent, fylld med matjord, fynd av tegel och buteljglas.

A418

Grop. 0,7 meter i diameter invid schaktkanten. Gråaktig sandig mjäla med något matjordsaktigt innehåll. 0,10 meter stora stenar längs västra kanten.

A458

Grop. Recent. Myllig och humös fyllning. Innehöll en bit fönsterglas.

A485

Grop, stenlyft. 0,70 meter i diameter, humös fyllning.

A493

Grop, stenlyft. 0,60 meter i diameter. Grå "grusig" fyllning med många 0,1 meter stora stenar.

A509

Grop med kol. 0,6 meter stor, oformlig och oregelbunden. Kol i ytan. Fyllning av grå till gråsvart lera.

Område 2

A1093

Mörkfärgning. 0,8x0,2 meter med ett djup av 0,2 meter. Möjligen ränna. Mörk sand mot ljusbrun sand. Innehåller en del kolfnyk.Område 3

A678

Härd, kolförekomst. 0,5x0,3 meter stor. Matjord eller kulturjord med inblandat kol. Kolprov PK688 taget i anläggningen. Innehöll dock inte något kol!

A704

Grop. 0,4 meter i diameter. Matjord, små kolfnyk, en möjlig skärvsten.

A718

Stolphål? 0,25 meter i diameter, något humös jord. Kan vara sentida.

A731

Grop. 1,0x0,5 meter stor, avlång med rundade ändar. Fyllning något myllig sand, kulturpåverkad med spår av bränd lera, kol men också en bit blåvit fajans.

A780

Grop.1x0,7 meter stor. Rektangulär till formen. Matjord med inslag av kolstänk.

A824

Kulturlager med grop. 10 meter inom schaktets längd fanns kulturavsatt lager, något humöst. Innehöll bland annat obrända djurben och stenkol. Recent. I kulturlagret fanns en 1,5 meter stor grop.

A870

Härd. Mins 1,5 meter i diameter (fortsätter utanför schaktet i både öster (kortände) och i norr. Cirka 0,10 meter tjockt kollager med 0,05-0,10 meter stora stenar. I fyllningen fanns en spik.

Anläggningar tillhöriga mindre boplats:

A955

Ränna. 1,90x0,70 meter stor (en inre mörkfärgning 1,60x0,40 meter), mörkfärgad sand, små fnyk av kol, ett tiotal skärviga stenar 0,05-0,10 meter stora. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A968

Grop. 0,90x0,70 meter, rund halvmåneformad mörkfärgad sand. Korsas av två plog- eller årderspår fyllda med sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A983

Stolphål? 0,30 meter i diameter. Mörkfärgad sand med inslag av kol. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A988

Stolphål? 0,30 meter i diameter. Mörkfärgad sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A995

Stolphål? 0,20 meter i diameter. Mörkfärgad sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A1001

Stolphål? 0,20 meter i diameter. Mörkfärgad sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A1019

Ränna. 0,5x0,2 meter, troligen vinkelgrävd ränna med fyllning av svagt mörkfärgad till sotsvart sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A1037

Grop. 1 x0,6 meter med flammig, mörkfärgad sand. Anläggningen syntes först 0,1 meter ned i sanden.

A1050

Grop? 0,5 meter i diameter. Svagt mörkfärgad sand. Osäker anläggning.

A1065

Mörkfärgning. 0,4 meter i diameter, flammig sand, mörk till ljust brun sand.

